

Дропа Я.Б., Петрив Н.Д.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ПРЕДПРИЯТИЯ С ИНОСТРАННЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ КАК ФОРМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА В УКРАИНУ

Аннотация

В статье раскрыта экономическая сущность и виды совместных предприятий, исследовано состояние прямого иностранного инвестирования в Украину. Также проанализирована деятельность крупнейших отечественных предприятий с иностранными инвестициями. Опираясь на ранее проведенные исследования ученых, выявлены характерные особенности функционирования предприятий с иностранными инвестициями в Украине. Определены факторы, влияющие на эффективность финансовой деятельности предприятий с иностранными инвестициями. В итоге отмечено интересы заинтересованных сторон от деятельности предприятий с иностранными инвестициями и основные препятствия для их развития.

Ключевые слова: совместное предприятие, иностранная инвестиция, прямые иностранные инвестиции, акционерный капитал, акции.

Dropa Y.B., Petriv N.D.

Ivan Franko National University of Lviv

ENTERPRISES WITH FOREIGN INVESTMENT AS A FORM OF FOREIGN CAPITAL IN UKRAINE

Summary

The article reveals economic essence and types of joint ventures, investigates the state of foreign direct investment in Ukraine, analyzes the activity of the largest domestic companies with foreign investments. Based on earlier studies of scientists we identified some specific characteristics of enterprises with foreign investments in Ukraine. Some factors that influence on the effectiveness of the financial activity of enterprises with foreign investments were detected. At the end the main interests of stakeholders of enterprises with foreign investment and the main obstacles to their development were identified.

Keywords: joint venture, foreign investment, foreign direct investment, equity, shares.

УДК 005.32:331.101

СИСТЕМА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Коритько Т.Ю.

Донбаська державна машинобудівна академія

У статті розкриті нові підходи щодо вдосконалення системи антикризового управління на рівні територіальної громади. Обґрунтовано положення, згідно якого антикризового управління фінансовою стійкістю являю собою систему методів та прийомів ідентифікації ознак кризових процесів, що виникають на рівні територіальної громади. Запропонована система антикризового управління фінансовою стійкістю на рівні територіальної громади. Досліджено складові внутрішньої та зовнішньої підсистеми антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади.

Ключові слова: територія, територіальна громада, криза, антикризове управління, система антикризового управління.

Постановка проблеми. Для сучасного стану територіальних громад є характерним наявність кризових процесів, які відбуваються на фоні внутрішньої та світової фінансово-економічної кризи; загальної фінансової нестабільності, яка посилюється періодичною політичною та соціальною напруженістю та ін.

Антикризове управління є організованим управлінням, яке спрямоване на виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності територіальної громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній науці дослідженню проблем антикризового управління присвячені праці таких вчених як Василенко В., Гранберг А., Давыдова Н., Топій І., Шарков Д. та інші. Проте на

рівні територіальної громади питанням антикризового управління приділяється недостатня увага.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження напрямів щодо вдосконалення системи антикризового управління територіальними громадами.

Вклад основного матеріалу. Характер кризових процесів вимагає використання нових механізмів антикризового управління, які можуть не лише зумовити й пом'якшити негативні наслідки криз, але й використати їх можливості для кардинальної зміни існуючої системи управління та забезпечити фінансову стійкість.

Таким чином, можна зробити висновок, що криза – це ситуація, яка виникає внаслідок впливу зовнішніх або/і внутрішніх факторів та призводить до негативних наслідків. Так, головний вихід з кризового стану термальності громади вбачаємо у анти-

кризовому управлінні, тому необхідно визначити сутність антикризового управління. Сутність антикризового управління в літературі визначається теж неоднозначно.

Перший науковий підхід формування сутності антикризового управління підприємством полягає у тому, що антикризове управління розглядається як управління.

За визначенням В. О. Василенко, «антикризове управління – це управління, в якому передбачена небезпека кризи, аналіз її симптомів, заходів щодо зниження негативних наслідків кризи та використання її факторів для позитивного розвитку» [1, с. 23].

Аналогічне трактування можна знайти у монографії Е. М. Короткова [2, с. 128] та в праці Г. П. Іванова [3, с. 14].

Е. С. Мінаєв розглядає антикризове управління як комплекс послідовно здійснюваних заходів щодо запобігання, профілактики, подолання кризи, зниження рівня її негативних наслідків [4].

Л. С. Ситник під антикризовим управлінням розуміє «здатність до розробки оптимальних шляхів виходу з кризової ситуації, визначення пріоритетних цінностей підприємства в умовах кризи, координації діяльності підприємства та його працівників щодо запобігання кризи, досягнення ефективності їх праці в екстремальних умовах» [5, с. 22].

В основі наступного наукового підходу щодо формування сутності антикризового управління як системи.

А. Г. Грязнова зазначає, що «антикризове управління – це така система управління, яка має комплексний характер та спрямована на запобігання або ліквідацію небажаних для бізнесу явищ шляхом використання всього потенціалу сучасного менеджменту, розробки та реалізації на підприємстві спеціальної програми, що має стратегічний характер і дає змогу ліквідувати тимчасові ускладнення, зберегти та примножити ринкові позиції за будь-яких обставин, при використанні в основному власних ресурсів» [6, с. 7].

На думку дослідників Д. Є. Шаркова, А. В. Бузова, Д. А. Корсунова [7], антикризове управління на муніципальному рівні необхідно розглядати як комплексну систему профілактичних дій, орієнтованих на недопущення кризи на території, а в разі її виникнення – на подолання за допомогою застосування різних стабілізаційних інструментів та процедур. При цьому об'єктом антикризового управління має бути муніципальне утворення як єдиний територіально-господарський комплекс, а суб'єктом управління – місцеві та регіональні органи влади й управління.

Антикризове управління – це управління соціально-економічною системою, при якому відбуваються контрольовані процеси передбачення криз, зниження їх негативних наслідків, а також ліквідація причин кризи для зняття бар'єрів подальшого розвитку. Територіальна громада як соціально-економічна система є об'єктом антикризового управління [8, с. 16].

Наступний науковий підхід, представниками якого є Лігоненко Л., Давидова Н. С., Гайворонська Ю. Є., Ситник Л. С., Нікітіна Н. В., Партіна Г. О., Градова А. П. полягає у тому, що антикризове управління розглядається як спеціальне, постійно організоване управління, моніторинг впливу негативних чинників та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання.

На думку Л. О. Лігоненко, антикризове управління є складовою менеджменту в цілому. За її словами, «антикризове управління – це постійно

організоване управління, спрямоване на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, запобігання його банкрутству» [9, с. 57].

Давидова Н. С. вважає, що антикризове управління являє собою систему стратегічного управління відносно регулярного моніторингу ступеня стійкості, виявлення кризових чинників, реалізації комплексу антикризових заходів, підвищення ефективності і гнучкості управління, і має ряд особливостей, що відрізняють його від стратегічного управління [10].

Особливістю наступного наукового підходу формування сутності антикризового управління є те, що деякі автори прямо ідентифікують зміст антикризового управління зі складом завдань, що реалізуються ним. Інтерпретація вказаних завдань істотно розрізняється залежно від поглядів конкретного дослідника або управління.

І. Помігалов включає до складу основних завдань антикризового управління: зміну господарських механізмів і критеріїв ухвалення управлінських рішень; облік нових умов розробки і реалізації стратегії соціально-економічної системи; застосування легальних методів господарського маневрування; активне використання нових можливостей управління [11].

К. Бармута вважає за необхідне вирішення наступних завдань: створення структури антикризового управління; своєчасність антикризового управління, оцінку наслідків ухвалення рішень, диверсифікацію діяльності; підвищення гнучкості і адаптивності управління; визначення ступеня централізації управління; колективне вирішення проблем; розробку програми виходу з кризи; підвищення мобільності фінансових ресурсів [12]. Відмітимо, що окрім розробки програм виходу з кризи, решту всіх завдань необхідно вирішувати в ході звичайного управління підприємством.

Л. Бляхман вважає, що антикризове управління соціально-економічною системою спрямоване на запобігання їх банкрутству на основі ліквідації збиткових підрозділів, продажу частини майна, скорочення необов'язкових витрат, реорганізації фінансів [13]. Вважаємо, що даний перелік завдань є значущим, але необхідним для будь-якого управління. Інша справа, що частина з них актуалізується в умовах кризи соціально-економічної системи.

А. Павлова диференціює завдання антикризового управління залежно від фази життєвого циклу соціально-економічної системи: у стадії кризи переважає активне управління, на інших фазах циклу – планове і реактивне. Отже, подібне зіставлення планового і активного управління неправомірне, оскільки планування є однієї з функцій будь-якого управління, одночасно, всяке управління припускає активність.

Антикризове управління Топій І. І. [14] розглядає як розроблення та реалізацію заходів, спрямованих на недопущення ліквідації підприємства, проти якого порушено справу про банкрутство; реабілітаційне антикризове управління (передбачає розроблення та реалізацію заходів, спрямованих на ліквідацію негативних наслідків кризи чи антикризових заходів, досягнення підприємством докризового стану та його покращення).

Таким чином, приведені визначення, зводять антикризове управління до набору завдань або заходів, орієнтованих на попередження і подолання кризових ситуацій, фіксують лише зовнішні його прояви, не зачіпаючи сутність змін, що відбуваються в самій системі управління.

Узагальнення існуючих точок зору надає можливість сформулювати власне визначення **антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади** як система методів та прийомів ідентифікації ознак кризових процесів, що виникають на рівні територіальної громади під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища; розробку заходів щодо їх подолання, мінімізації негативних наслідків в результаті використання наявного потенціалу, ефективної внутрішньої і зовнішньої політики з метою відновлення, забезпечення або підвищення фінансової стійкості.

Для забезпечення дієвості антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади органи місцевого самоврядування повинні будувати систему антикризового управління, що дасть змогу концентровано відобразити її основні елементи, надати їм ситуативного наповнення, сформулювати зв'язки (рис. 1).

Система антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади є багаторівневим структурним утворенням, метою організації якого є підвищення ефективності управління кризовими ситуаціями на територіальному рівні.

Одним з завдань антикризового управління на сучасному етапі його розвитку виступає формулювання його предмета, об'єкта та суб'єкта.

Предмет системи антикризового управління фінансовою стійкістю – це фактори розгортання кризового процесу та прояву кризи, що призводить до зростання настання зниження рівня фінансової стійкості територіальної громади.

Об'єктом системи антикризового управління фінансовою стійкістю є антикризові явища, які виникають на рівні територіальної громади, причини їх виникнення, розповсюдження, а також здатні їх подолання і запобігання.

Оскільки, антикризове управління здійснюється на зовнішньому і внутрішньому напрямках, то суб'єктами системи антикризового управління фінансовою стійкістю є:

- внутрішні: органи місцевого самоврядування;
- зовнішні: юридичні або фізичні особи, які зацікавлені в успішних діях; державні органи в межах чинного законодавства.

Оскільки, система антикризового управління фінансовою стійкістю підприємства є невід'ємною складовою управління територіальною громадою, її мета повинна відповідати місії та перспективам стійкого її розвитку.

Метою системи антикризового управління фінансовою стійкістю є своєчасне виявлення ознак кризи, ідентифікація його глибини, а також, в разі потреби, розробка і реалізація комплексу спеціальних заходів, які спрямовано на запобігання погіршення стану, локалізацію кризи, відновлення життєздатності окремого суб'єкта господарювання, створення передумов для запобігання повторенню кризи в майбутньому.

Завданням системи антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади є запобігання кризовим процесам, запобігання виникненню негативних змін та забезпечення фінансової стійкості з найменшими негативними наслідками.

З метою теоретичної розробки завдань антикризового управління і його окремих етапів вважаємо за доцільне виділити і розглянути п'ять функцій антикризового управління: профілактична, діагностична, відтворююча, контрольна.

1. Профілактична використовується для попередження появи передумов кризових ситуацій і кризових явищ, здатних вплинути на фінансову стійкість територіальної громади.

2. Діагностична зводиться до пошуку індикаторів (ознак) кризи на рівні територіальної громади.

3. Відтворююча дозволяє подолати кризу і надати територіальній громаді можливість подальшого функціонування, уникаючи загрози зниження стійкого її розвитку.

4. Контрольна застосовується в процесі реалізації антикризових заходів. Оскільки попередні функції характеризують дії до моменту реалізації антикризових заходів.

Для ефективного проведення антикризових заходів на рівні територіальної громади система антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади повинна базуватися на певних принципах.

До принципів системи антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади слід віднести: єдності цілей управління на різних рівнях ієрархії (державний, регіональний, територіальна громада); адекватності; системного підходу до вирішення поставлених завдань; цілеспрямованості; провідної ланки; оптимальності.

Слід виділяти зовнішню і внутрішню підсистеми антикризового управління, які вирішують цілий комплекс специфічних завдань. Зовнішня підсистема антикризового управління функціонує на рівні держави, внутрішня підсистема - на рівні територіальної громади. Зовнішня і внутрішня підсистеми антикризового управління знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємодії. Структурна організація зовнішньої і внутрішньої підсистеми антикризового управління різні. Зовнішня підсистема включає наступні елементи:

1. Нормативно-законодавчу і методичну базу антикризового управління фінансовою стійкістю є регулювання питань, які пов'язані з міжбюджетними відносинами. Вона представлена законами і підзаконними актами. Крім того, вона включає

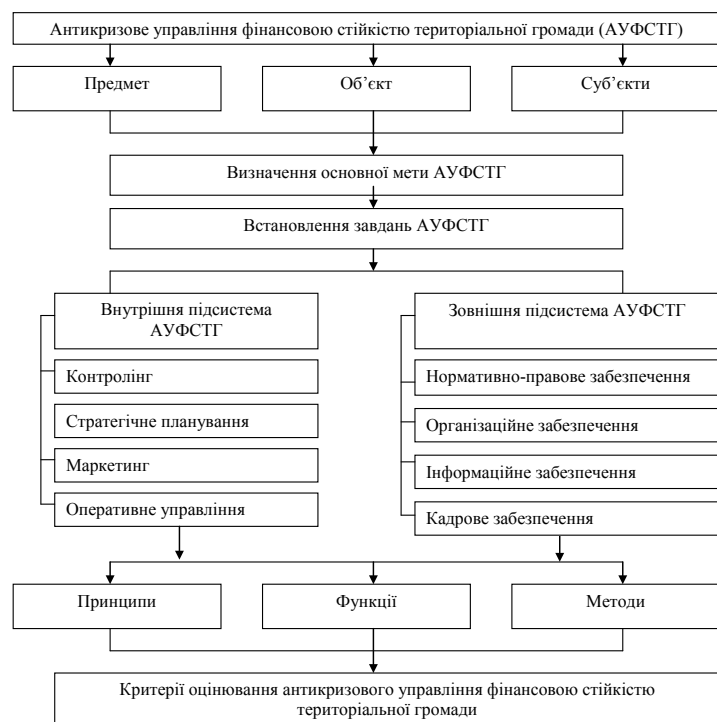

Рис. 1. Система антикризового управління фінансовою стійкістю територіальної громади

комплекс методик реалізації окремих заходів антикризового управління. Розроблені методики аналізу причин неплатоспроможності підприємства, планування фінансового оздоровлення, вибору пріоритетного варіанту процедур реорганізацій, оцінки і відбору інвестиційних проектів. Також створена система нормативних показників неспроможності, які розташовано на даній території.

2. Організаційне забезпечення процесу антикризового управління на рівні територіальної громади, яке являє собою систему спеціалізованих органів антикризового управління, що діють на державному і регіональному рівнях. До них, зокрема, відносять територіальні органи регулювання питань заборгованості і забезпечення процедур банкрутства, міжвідомчі комісії, фонди підтримки підприємства та ін.

3. Інформаційне забезпечення процесу антикризового управління на рівні територіальної громади полягає в організації пошуку, збору, зберігання, обробки і передачі інформації з метою її використання для постановки і вирішення завдань антикризового управління.

4. Кадрове забезпечення процесу антикризового управління на рівні територіальної громади. Воно представлено спеціалізованими навчальними закладами, що здійснюють підготовку і перепідготовку кадрів в області антикризового управління відповідно до державної програми.

Елементами внутрішньої підсистеми антикризового управління є:

1. Контролінг являє собою систему заходів щодо забезпечення досягнення поставлених цілей. Контролінг доцільно застосовувати в рамках стратегічного і тактичного управління територіальною громадою, його застосування дозволить підвищити ефективність і фінансову стійкість територіальної громади.

2. Стратегічне планування. Однією з постійних функцій антикризової стратегії на рівні територіальної громади стає оцінка і прогнозування можливості її виходу з кризового стану. При рівноважному функціонуванні територіальної громади таке завдання носить в основному прогнозно-аналітичний характер, а на етапі кризи набуває рис обмеженого по строках, а часто і короткострокової стратегії.

Реалізація антикризових заходів вимагає попередньої розробки антикризової стратегії, яка деталізується антикризовим планом. Подібна стратегія орієнтована на фінансування стійкого розвитку територіальної громади за рахунок власних резер-

вів і реалізацію короткострокових інвестиційних проектів, що швидко окупаються.

3. Маркетинг. Споживання ресурсів територіальної громади, продукції і послуг дозволяє збільшити своє благополуччя. Такий підхід до території як до виробника, орієнтованого на споживача, на розвиток їх попиту на ресурси і потенціал територіальної громади є маркетинговим.

Передбачається, що в кризовій ситуації при розробці плану з маркетингу складові маркетингової політики підлягають корінному перегляду, що і називається антикризовим маркетингом. По суті в антикризовій маркетинговій політиці прописуються нові принципи управління товарами, цінами на товари, рекламою товарів, збутом товарів, розробкою товарів, яких дотримуватиметься підприємство, яке розташовано на даній території в своїй виробничо-збутовій діяльності в умовах кризи.

Для реалізації цілей маркетингу на рівні територіальної громади необхідно виробити комплекс заходів, який забезпечує:

– формування і поліпшення іміджу територіальної громади, її престижу, ділової і соціальної конкурентоспроможності;

– розширення участі територіальної громади і його суб'єктів в реалізації державних та регіональних програм;

– залучення державних і інших зовнішніх по відношенню до територіальної громади замовлень;

– підвищення привабливості вкладення, реалізації на рівні територіальної громади зовнішніх по відношенню до нього ресурсів;

– стимулювання придбання і використання власних ресурсів територіальної громади за її межами.

4. Оперативне управління забезпечує своєчасне і точне проходження інформаційних сигналів від керівників співробітникам і навпаки, що підвищує швидкість реагування на розвиток кризової ситуації на рівні територіальної громади.

Висновки і пропозиції. Таким чином, з одного боку, антикризове управління фінансовою стійкістю характеризується як узагальнене поняття, що означає новий напрям управлінської науки, пов'язаний з вивченням прийомів і методів, що дають змогу запобігти виникненню кризи, з іншого – воно трактується як процес, що є сукупністю форм і методів реалізації антикризових процедур. Для подолання впливу кризових явищ і ефективного управління ними на рівні територіальних громад необхідно розробити механізм антикризового управління.

Список літератури:

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
2. Антикризисное управление : учебник / под ред. Э. М. Короткова. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 432 с.
3. Антикризисное управление: от банкротства к финансовому оздоровлению / под ред. Г. П. Иванова. – М. : Закон и право : ЮНИТИ, 1995. – 320 с.
4. Антикризисное управление / под ред. Э. С. Минаева и В. П. Панагушина. – М. : ПРИОР, 1998. – 432 с.
5. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л. С. Ситник; НАН України; Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2000. – 504 с.
6. Антикризисный менеджмент / А. Г. Грязова, М. А. Федотова, А. Н. Маринюк и др.; под ред. А. Г. Грязновой. – М.: ЭКМОС, 1999. – 368 с.
7. Шарков Д. Антикризисное управление муниципальными образованиями Ростовской области: проблемы и необходимость / Д. Е. Шарков, А. В. Бузов, Д. А. Корсунов // Местное самоуправление в Российской Федерации. – 2010. – № 1 – С. 3.
8. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики : учеб. для вузов по экон. напр. спец. / А. Г. Гранберг. – М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2006. – 495 с.
9. Лигоненко, Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лигоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 580 с.
10. Давыдова Н. С. Управление антикризисными процессами в промышленно развитом регионе : автореферат диссертации на соискание ученой степени д-ра экон. наук :08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (региональная экономика)» / Н. С. Давыдова. – Ижевск, 2010. – 47 с.

11. Помигалов И. А. Понятие антикризисного управления в работах российских и зарубежных ученых / И. А. Помигалов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2005. – № 4. – С. 8–15.
12. Бармута К. А. Управление на предприятии в условиях кризиса : учебник / К. А. Бармута. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 282 с.
13. Бляхман Л. С. Основы функционального и антикризисного менеджмента: Учеб. пособие для вузов по экон. спец. / Л. С. Бляхман. – Санкт-Петербург : Михайлов, 1999. – 379 с.
14. Топій І. І. Розвиток антикризисного управління на підприємствах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І. І. Топій. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2012. – 32 с.

Корытько Т.Ю.

Донбасская государственная машиностроительная академия

СИСТЕМА АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН

Аннотация

В статье раскрыты новые подходы относительно совершенствования системы антикризисного управления на уровне территориальной общины. Обосновано положение, в соответствии с которым антикризисного управления финансовой устойчивостью представляет собой систему методов и приемов идентификации признаков кризисных процессов, которые возникают на уровне территориальной общины. Предложена система антикризисного управления финансовой устойчивостью на уровне территориальной общины. Проведено исследование составляющих внутренней и внешней подсистемы антикризисного управления финансовой устойчивостью территориальной общины. **Ключевые слова:** территория, территориальная община, кризис, антикризисное управление, система антикризисного управления.

Korytko T.Y.

Donbass State Engineering Academy

SYSTEM OF CRISIS MANAGEMENT OF FINANCIAL STABILITY OF THE TERRITORIAL COMMUNITY

Summary

The article deals with new approaches to the improvement of the system of crisis management at the level of territorial communities. Grounded position, according to which the crisis management financial stability is a system of methods and techniques for identifying the signs of crisis processes that occur at the level of territorial communities. The system of crisis management of financial soundness at the level of territorial communities. A study of the components of internal and external crisis management subsystem financial stability of the territorial community.

Keywords: territory, territorial community, a territorial collective, sustainable development, financial stability.

УДК 338

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ БАНКУ ТА СПОСОБИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Кочетков Д.І., Половенко Л.П.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Проведено теоретичний аналіз різних визначень поняття «інвестиційний ризик». Визначено тріаду щодо доцільності розгляду сутнісного розуміння інвестиційного ризику банку. Розкрито багатогранність прояву інвестиційного ризику банку. Надано способи мінімізації інвестиційних ризиків банку.

Ключові слова: банк, імовірність, інвестиційна діяльність, інвестиційний ризик, зовнішні фактори, внутрішні фактори.

Постановка проблеми. Минулий практичний досвід управління економікою в нашій країні свідчить про те, що в цілому ряді випадків особи, що очолювали ту чи іншу ланку економічної діяльності, визначали її стратегію і тактику, матеріально не вигравали й не програвали залежно від того, до яких наслідків – позитивних чи негативних – призвели їх рішення. Тобто суб'єкти при прийнятті економічних рішень, у переважній більшості випадків, пере-

кладали ризик на суспільство в цілому. Мова йде про те, що коли немає зацікавленості в результатах економічних рішень, то немає і ризику. Зараз ситуація зовсім інша.

Висока ступінь ризику призводить до необхідності пошуку шляхів зниження. Коли говорять про необхідність урахування ризику в певному виді економічної діяльності (певному проекті), мають на увазі інтереси суб'єктів, котрі беруть у ньому